

SANAYİ ALANINDA ORTAĞRETİM KURUMLARININ (MESLEK LİSELERİNİN) ROLÜ

Vicdan ALTINOK*

ÖZET

Günümüzde ülkeler, eğitim sistemlerini oluştururken daha evrensel düşünmek, küreselleşen dünya pazarlarında rekabet edebilecek nitelikli insanı yetiştirmek zorundadırlar. Bundan dolayı bu araştırmanın genel amacı, işverenlerin eğitim kurumları ile ilişkilerini artırmaya yönelik yaklaşımlarını ve beklentilerini ortaya koymaktır. Araştırma, Avrupa Birliği'nin Mesleki teknik eğitimi geliştirme projesi ile yapılmış olan "MEGEP İş piyasası ihtiyaçları analiz çalışmaları" araştırmadan yararlanılarak hazırlanmış olan görüşme formu, Konya merkezde bulunan 10 tür sanayi alanından 125 tane işyerine uygulanmıştır. E-mail ve görüşme yolu ile elde edilen veriler yüzdeler oranları ile tablolaştırılarak verilmiştir. Araştırmadan ortaya çıkan bu sonuçlara göre, eğitim-sanayi alanında sağlıklı bir bağ oluşturulmasında daha etkin projeler ve çalışmaların yapılması gerektiği anlaşılmaktadır. Bu anlamda eğitim alanında görevli olan kişilere bu konuda büyük sorumluluklar düşmektedir. Hem nitelikli işgücünün yetişmesi hem de yetişmiş işgücünün iş sahibi olabilmesi açısından önemlidir.

Anahtar kelimeler: Meslek okulu, eğitim, sanayi, işbirliği.

THE ROLE OF SECONDARY SCHOOLS (VOCATIONAL SCHOOLS) IN THE FIELD OF INDUSTRY

ABSTRACT

Countries should think universally while constructing their system of education and train qualified people who can compete in the globalizing world market. Professional life which must be competitive in the national and international markets and feeling this necessity strongly examines the education. Segment and forces it to be more sensitive to its needs. The main goal of this study is to execute the approaches of the employers for increasing their relations with the educational establishments. The interview form prepared by "MEGEP Business Market Necessity Analysis Studies" is applied to the 10 types of industrial area and to the 125 number of establishments. The data table is created by the information obtained from e-mail and interview by their percentile ratios. According to these results generated from the research, it is understood

* S.Ü. Ahmet Keleş Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü (Yrd.Doç.Dr.)

that efficient projects and actions are necessary to build a healthy connection between education and industry. For this sense, the stuff related with the education should shoulder high responsibility on this subject. This is important in terms of having qualified labourforce and employing trained labourforce.

Keys Word: Vocational school, education, industry, cooperation.

GİRİŞ

Ortaöğretimin gençleri iş yaşamına hazırlama işlevinde yaşanan problemler yeni olmamakla birlikte son 10–15 yıldır daha açık ve ciddi düzeyde tartışılmaktadır. Bunun temel sebeplerinden birisi, dünyanın kaçınılmaz biçimde bütünleşme sürecine girmesi, başta iletişim ve ulaşım olmak üzere her alanda sağlanan hızlı teknolojik yenilikler ve bunların sonucu olarak ulusal ve uluslararası pazarların nitelikli insan gücüne daha fazla ihtiyaç duyması ve insan gücü profiline değişmesidir. Uluslar ve işletmeler arası ilişkilerin çok arttığı dünya piyasasında ülkeler, sadece ulusal pazarda değil uluslararası pazarda da rekabet edecek insan gücüne ihtiyaç duymaktadır.

İşletmeler arası ilişkilerin artması, uluslararası şirket evlilikleri ulusal ve uluslararası piyasaların ihtiyaç duyduğu insan gücü profillerini birbirine yaklaştırmaktadır. Bu sebeple işletmeler istihdam ettikleri ve edebilecekleri insan gücünde belirli ve sürekli değişip gelişen evrensel nitelikler aramaktadırlar. Bu ise nitelikli insan gücü kavramını değiştirmiş, yeni boyutlar kazandırmıştır. Ülkeler, eğitim sistemlerini oluştururken daha evrensel düşünmek, küreselleşen dünya pazarlarında rekabet edebilecek nitelikli insanı yetiştirmek zorundadırlar. Gerek ulusal ve gerekse uluslararası pazarlarda rekabet etmek zorunda olan ve bu zorunluluğu ağır bir biçimde hisseden iş yaşamı, eğitim kesimini sorgulamakta ve ihtiyaçlarına daha fazla duyarlı olmaya zorlanmaktadır (Langford ve Cleary 1999). Bugün eğitim kurumlarının, ekonomik ihtiyaçlarını dikkate alarak nitelikli işgücü yetiştirmede başarılı olduklarını söylemek oldukça güçtür. Bunun temel sebebi, istihdam ile eğitim arasında işlevsel bir ilişkinin kurulmasında halen ciddi engellerin bulunmasıdır.

Genel olarak eğitim ve özel olarak ortaöğretim sistemi ile istihdam arasındaki etkileşimin olumlu sonuçlar verecek şekilde güçlendirilmesinde üç önemli sorun bulunmaktadır (Bircan, 1999: 4-6; Doğan, 1999: 26-43 ve DPT, 2001: 222-223):

Birincisi, mesleki eğitim başta olmak üzere ortaöğretim sisteminin işgücü piyasasının taleplerine yeterli duyarlılığı göstermeyen statik yapısı, ikincisi işgücünün sahip olması gereken niteliklerin iş yaşamınca hazırlanacak mes-

lek standartları ile eğitim programlarına hızla ve sürekli aktarılamaması ve bu sebeple eğitimin iş yaşamının ihtiyaçlarına gerektiği biçimde duyarlılık göstermemesi, üçüncüsü ise eğitim sürecinde edinilen bilgi ve becerilerin iş yaşamınca kabul ve saygı gören bir sınav ve belgelendirme sistemi ile desteklenememesidir. Bu engeller ortadan kaldırılmadığı sürece ülkemizde hali hazırda olduğu gibi eğitilmiş ancak iş yaşamının ihtiyaçlarını karşılayamayan işgücünün oranı her geçen gün artacaktır.

Eğitim konusundaki arayışlar bütün dünyada devam etmektedir. Henüz dünyanın hiç bir ülkesinde ideal eğitim sistemi oluşturulamamış olmakla birlikte, başarılı bir eğitim sisteminin üç faktöre bağlı olduğu konusunda fikir birliğine varılmıştır. Bunlar, güçlü bir eğitim temeli, eğitim önceliklerinin gerçek ekonomik taleplerden kaynaklanması, devlet-işçi-işveren kesimlerinin işbirliği, performans ve etkinliğinin artırılması, şeklinde özetlenmektedir (Titiz, 1995:15-19 ve Gürüz,1995:711-721).

Bu araştırma, ortaöğretimin etkinliğini artırmak, işverenlerin beklentilerini ortaya koymak açısından, daha nitelikli ihtiyaçlara cevap verebilecek özelliklere sahip insan kaynağını yetiştirilmesini sağlamak, eğitim kurumlarının çevresiyle iletişimini artırmak zorunda olduğunu göstermek açısından önem taşımaktadır.

1. AMAÇ

Bu araştırmanın genel amacı, , işverenlerin eğitim kurumları ile ilişkilerini artırmaya yönelik yaklaşımlarını ve beklentilerini ortaya koymaktır. Bununla beraber,

- 1- İşgücü piyasası ile ilgili periyodik ve güvenilir bilgi elde etmek,
- 2- İktisadi faaliyet kolları itibarıyla sektörlerde gelecekte ihtiyaç duyulacak ya da ortaya çıkacak meslekleri tespit etmek,
- 3- Bu mesleklerde ihtiyaç duyulan beceri ve yetenekleri belirleyerek İstihdam politikalarının oluşumuna katkı sağlamak,
- 4- Türkiye'de mesleki eğitim ve öğretim sistemini geliştirmek, okullarda ve eğitim kurumlarında sunulan eğitim programlarını iş piyasasına ve işletmelerin beceri ihtiyaçlarına daha uygun hale getirmek

2. YÖNTEM

Araştırma, sanayinin çeşitli alanlarındaki firmaların görüşlerini almaya yönelik bir çalışma olmasından dolayı betimsel bir çalışma olmuştur. Konu ile

ilgili yapılan ön hazırlıktan sonra, özellikle Avrupa Birliğinin Mesleki teknik eğitimi geliştirme projesi ile yapılmış olan “MEGEP İş piyasası ihtiyaçları analiz çalışmaları” araştırmadan yararlanılarak bir görüşme formu hazırlanmıştır. Bu görüşme formları, Konya sanayi odasının kayıtlarında yer alan,

- 21 çeşit sanayi alanı içinde yer alan işyerleri içinden 10 ve daha fazla kişi çalıştıran,
- Konya merkezde bulunan 10 tür sanayi alanından 125 tane işyeri araştırmaya katkı sağlamıştır.

Araştırma formu e-mail adresleri olan firmalara gönderilmiş, olmayanlarla ise birebir görüşme yapılmıştır. E-mail ve görüşme yolu ile elde edilen veriler yüzdelik oranları ile tablolaştırılarak verilmiştir.

3. EVREN VE ÖRNEKLEM

Bu araştırmanın evrenini, Konya ili ve ilçelerinde bulunan Konya sanayi odasına kayıtlı firmalar oluşturmaktadır. Aşağıdaki tabloda araştırmada yer verilen 10 sanayi alanında yer alan firmaların ve araştırmamıza katkıda bulunan firma sayılarına yer verilmiştir.

Tablo 1. Araştırmada Yer Alan Sanayi Alanları

KONYA'DAKİ SANAYİ ALANLARI	*Firma sayıları	Örneklem sayısı
01 – Maden, Kimya, Cam ve İlaç Sanayi	89	18
02-İnşaat Müteahhitlik hizmetleri, Beton Mamulleri ve Toprak Sanayi	64	10
03-Muhtelif Gıda Sanayi (Et, Süt, Su, Tuz, Sıvı Ve Katı Gıdalar)	72	12
04 – Tekstil, Konfeksiyon, Triko, İplik Ve Halı Sanayi	62	10
05-Deri, Lastik, Plastik, Kauçuk Mamulleri Ve Ayakkabı Sanayi	73	15
06 - Ağaç, Mobilya, Kağıt Üretim Ve Basım Sanayi	63	10
07-Metal Eşya, Demir, Saç, Saç İşleme, Tel, Çivi, Cıvata Ve Somun Sanayi	89	16
08-Elektrikli Makine Ve Malzemeleri, Isıtma, Soğutma Ve Kalıp Sanayi	85	14
09-Sondaj Makineleri, Sulama Ve Ekipmanları Sanayi	35	5
10-Oto Dış - Motor İç Aksamları Ve Dişli Sanayi	70	15
TOPLAM	682	125

*Konya Sanayi odasına kayıtlı olan firma sayısı

4. BULGULAR VE YORUM

Burada araştırma sonucunda elde edilen bilgileri görüşme formunda yer alan şekli ile ele alarak değerlendirmesi yapılmıştır. Araştırmanın ilk bölümünde firmaların ortaöğretim kurumları ile sanayi sektörü arasındaki etkileşimi sağlamaya yönelik görüşlerini ortaya koyan cevapları sektör alanlarına göre Tablo 2'de verilmiştir.

4.1.Eğitim-Sanayi İşbirliği Hakkında

Tablo 2. Sanayi Alanlarına Göre Ortaöğretim Kurumları ile İlişkiler Konusundaki Görüşleri

FİRMA ALANLARI	A		B		C		D	
	E	H	E	H	E	H	E	H
01- Maden, Kimya, Cam Ve İlaç Sanayi	3	15	18	-	8	10	9	9
02-İnşaat Müteahhitlik Hizmetleri, Beton Mamulleri Ve Toprak Sanayi	6	4	10	-	3	7	8	2
03-Muhtelif Gıda Sanayi (Et, Süt, Su, Tuz, Sıvı Ve Katı Gıdalar)	4	8	9	3	10	2	7	5
04- Tekstil, Konfeksiyon, Triko, İplik Ve Halı Sanayi	8	2	10	-	10	-	10	-
05-Deri, Lastik, Plastik, Kauçuk Mamulleri Ve Ayakkabı Sanayi	3	12	14	1	7	8	11	4
06-Ağaç, Mobilya, Kağıt Üretim Ve Basım Sanayi	8	2	10	-	10	-	8	2
07-Metal Eşya, Demir, Saç, Saç İşleme, Tel, Çivi, Civata Ve Somun Sanayi	2	14	13	3	11	5	14	2
08-Elektrikli Makine Ve Malzemeleri, Isıtma, Soğutma Ve Kalıp Sanayi	10	4	12	2	8	6	12	2
09-Sondaj makineleri, Sulama Ve Ekipmanları Sanayi, Zırai İlaçlama	1	4	5	-	1	4	3	2
10 – Oto Dış- Motor İç Aksamları Ve Dişli Sanayi	8	7	10	5	1	14	7	8
TOPLAM	51	74	111	14	69	56	89	36
TOPLAM %	40.8	59.2	88.8	11.2	55.2	44.8	71.2	28.8

A-OÖK İşgücü Piyasasının Taleplerine Yeterli Duyarlılığı Gösteriyor Mu?

B-OÖK İle Birlikte Meslek Standartlarını Belirlemek İster Misiniz?

C-OÖK İle Kendi Alanınızı İlgilendiren Derslere Ait Sınavlara Katılmak ve Alana

Uygun Değerlendirmeyi Yapmak İçin Katkıda Bulunmak İster Misiniz?

D-AB'nin Mesleki Eğitimi Geliştirme Projesi Hakkında Bir Bilginiz Var mı?

Yukarıdaki tablodan da anlaşılacağı üzere, ortaöğretim kurumlarının işgücü piyasasının taleplerine yeterli duyarlılığı gösterip göstermedikleri konusundaki soruya özellikle Tekstil-Ağaç, mobilya-elektrikli makine ve malzemeler sanayi alanları % 80–71,42 arasında evet derken, İnşaat ve oto sanayi %51,2' i olumlu cevap vermiştir. Fakat Maden-Deri-metal eşya-sondaj sulama sanayi %16–12,5 arasında düşük bir düzeyde değerlendirmiştir. Bu da eğitim kurumlarının bazı alanlara yeterli düzeyde yönelmediklerini ve yetersiz kaldıklarını göstermektedir.

Ortaöğretim kurumları ile birlikte meslek standartlarını belirlemek ister misiniz, sorusuna ise, firmaların hemen hemen tamamına yakını evet demmiştir. Bu da firmaların kendi alanları ile ilgili işgücünün eğitimi görüşleri ile katkıda bulunmak istediklerini göstermektedir. Firmaların bu konudaki önerileri de sorulmuş ve firmalar özellikle mesleki eğitim kurumlarında bir araştırma grubu oluşturularak eğitim kurumunun çevreyle iletişimini sağlayabileceğini belirtmişler. Ayrıca eğitim kurumları ile görüşlerini paylaşabilecekleri, önerilerini belirtebilecekleri ve bu konudaki soruları sorup, sorulara cevap verebilecekleri bir internet sayfasının düzenlenmesinin yararlı olacağını söylemişlerdir.

Ortaöğretim kurumlarında yapılacak olan sınavlar katılmak ve değerlendirme yapmak istemisiniz sorusuna da, gıda-tekstil-mobilya sanayi %100-83 oranında katılmak istediklerini, Maden-deri-elektrikli makine-metal eşya sanayi alanları % 68.75-57.14 değişen oranlarda kabul ederken, %93.3 ile %53.3 oranında inşaat-sondaj ve oto sanayi firmaları böyle bir değerlendirmeye katılmak istemediklerini belirtmiştir. Alanlar arasında böyle bir görüş farkının olması belki yapılan işin özelliğinden kaynaklanıyor olabilir. Özellikle görüşme yapılan firmalardan kabul etmeyenler, bu işi yaparsak eğitim kurumlarının güvenilirliğini kaybettiği imajını ortaya koyar ve böyle bir durumu organize etmek de zor olur ve değerlendirme karmaşası yaşanır demişlerdir.

Avrupa birliği konusunda ise firmaların çoğunluğunun özellikle tekstil alanı %100 bilgileri varken, maden-sondaj ve oto sanayi alanları %50-58.3 arasında bilgileri olduğunu belirtmişlerdir. Bu proje hakkında ne düşündükleri sorulduğunda ise eğer proje belirlenen standartlarda uygulanabilirse yararlı olabileceğini, fakat eğitim kurumlarının içinde bulunduğu yetersizlikten ve ailelerin mesleki eğitime bakış tarzı değişmediği sürece başarılı olmasının mümkün olmayacağını söylemişlerdir.

Araştırmanın 2. bölümünde de sanayi alanlarının ihtiyaç duyduğu iş-gücünün ne olduğunu ve bu işgücünün ne tür özelliklere sahip olmalarını istedikleri soruldu. Alınan cevaplar sektör alanlarına göre %'lik oranları ile verilmiştir.

4.2.Sanayi Alanında Eleman Temininde Güçlük Çekilen Önemli Meslekler Ve Aranılan Yetenek-Beceriler

Tablo 3. Aranılan Önemli Meslekler

MESLEKLER	01	02	03	04	05	06	07	08	09	10
Satış elemanı	6.4	0.0	3.2	4.8	2.4	0.0	0.0	0.0	2.4	0.0
Güvenlik görevlisi	3.2	0.0	2.4	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Temizlik görevlisi	5.6	0.0	5.6	0.0	6.4	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Kimyager	8.8	0.0	7.2	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	2.4	0.0
Metal teknikeri	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	4.8	0.0	0.0	4
Muhasebeci	0.8	0.0	0.8	1.6	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Beden işçisi	0.0	4.8	0.0	0.0	0.0	0.0	2.4	0.0	0.0	0.0
Kalıpcı	0.0	4	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	6.4	0.0	0.0
Şoför	2.4	0.0	1.6	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Gıda tenkis.	0.0	0.0	4.8	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Kalite Kontrolcüsü	0.0	0.0	3.2	0.8	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Deri Dikicisi	0.0	0.0	0.0	1.6	4.8	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Dikiş makinesi operatörü	0.0	0.0	0.0	4	3.2	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Overlokçu	0.0	0.0	0.0	3.2	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Ütücü	0.0	0.0	0.0	2.4	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Mekanik onarımcı	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	2.4	2.4	3.2	1.6	4
Kaynak teknikeri	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	5.6	0.0	0.0	7.2
Makine teknisyeni	0.0	0.0	0.0	1	0.0	3.2	1.6	4	3.2	9.6
Makine montajcısı	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.8	1.6	2.4	4.8	6.4
Cnc-tezgah operatörü	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	5.6	0.0	0.0	0.0
Elektronik teknisyen	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	1.6	6.4	0.0	11.2
Lastik imalatçısı	0.0	0.0	0.0	0.0	6.4	0.0	0.0	0.0	0.0	0.8
Oto boyacısı	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	7.2
Kaportacı	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	8.8
Ahşap teknisyeni	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	2.4	0.0	0.0	0.0	0.0
Ağaç işleri elemanı	0.0	1.6	0.0	0.0	0.0	9.6	0.0	0.0	0.0	0.0

01-Maden Kimya, cam ve ilaç sanayi,

02- İnşaat, Mühendislik hizmetleri Beton mamülleri ve toprak sanayi

03- Gıda sanayi (Et, süt, su, tuz, sıvı ve katı gıdalar),

04- Tekstil, konf-triko, İplik ve halı sanayi

05- Deri, lastik, plastik, kauçuk mamülleri ve ayakkabı sanayi,

- 06- Ağaç, mobilya kağıt üretim ve basım sanayi,
07-Metal, eşya, demir sac işleme, tel, çivi cıvata ve somun sanayi,
08- Elektrikli makine ve malzemeleri, ısıtma, soğutma ve kalıp sanayi,
09 – Sondaj makineleri, sulama ve ekipmanlar sanayi,
10- Oto dış-motor, iç aksamaları ve dişli sanayi

Tablodan da anlaşılacağı üzere sanayi alanlarının ihtiyaç duydukları meslekler toplam %19.2 ile satış elemanı, elektrik-elektronik teknisyeni, %13.6 makine montajcısı, %21.6 makine teknisyeni, %12.8 kaynak teknikerleri, %18.4 kimyager, %17.6 temizlik görevlisi olduğu görülmektedir. Firmaların büyük bir çoğunluğunda çalışan elemanların üniversite mezunu olduğunu belirtmeleri oldukça dikkat çekicidir. Bu da bize üniversite mezunu bireylerin kendi alanlarında eğitim düzeylerine uygun iş bulamadıklarını ortaya koymaktadır. Bu da eğitimle kazanılmış olan becerilerin etkin olarak değerlendirilmediğini göstermektedir. Bunun yanı sıra işverenler işin gerektirdiği niteliklere sahip işgücü bulamadıklarını da kendi iş alanlarına uygun aradıkları yetenek ve becerileri belirterek durumu ifade etmeye çalışmışlardır. Çalışanlarında aradıkları yetenek ve becerilerin neler olduğu sanayi alanlarına göre tablo:4'de verilmiştir.

Tablo 4. Sanayi Alanlarının Aradığı Yetenek ve Beceriler

Aranılan yetenek-beceriler		02	03	04	05	06	07	08	09	10	TOPLAM
Yabancı dil	9.6	4.8	3.2	4.8	2.4	0.0	0.0	1.6	1.6	3.2	31.2
Kritik düşünme	3.2	0.0	2.4	0.0	0.0	4.8	0.0	4	0.8	4	19.2
Problem analiz edebilme	11.2	5.6	6.4	4.8	8.8	4	0.0	7.2	2.4	9.6	60
Kendi başına öğrenebilme	8.8	7.2	4.8	3.2	5.6	6.4	9.6	1.6	2.4	10.4	68.8
Grupla çalışma	10.4	8	8.8	6.4	9.6	4.8	8.8	7.2	1.6	8	73.6
Karar verebilme	4	3.2	4	6.4	7.2	7.2	6.4	5.6	0.8	7.2	52
Risk alabilme	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	3.2	2.4	4	0.0	0.0	9.6
Bağılılık duygusu	11.2	7.2	9.6	8	11.2	8	12.8	10.4	4	9.6	92
Mükemmeli arama	14.4	7.2	8.8	8	12	8	12.8	11.2	2.4	12	96.8
Rekabet üstünlüğü sağlama	11.2	6.4	4.8	5.6	10.4	5.6	11.2	8.8	2.4	10.4	76.8
Topluma hizmet, yurttaşlık	12	4	6.4	4	9.6	4	9.6	8	2.4	9.6	69.6
Mesleki yeterlik	14.4	5.6	9.6	8	12	8	12.8	11.2	4	9.6	95.2
Araç-gereç kullanma	4	7.2	5.6	8	4	12	7.2	9.6	4	12	73.6
İşletme yeteneği	4.8	0.0	4.8	8	0.0	10.4	5.6	2.4	0.0	0.0	36
İletişim yeteneği	13.6	4	8.8	7.2	8.8	9.6	4	8	1.6	8.8	66.4
El becerisi	8	7.2	8	8	12	12	8	9.6	4	12	88.8
Sorumluluk alma ve taşıma	2.8	4.8	5.6	8	10.4	9.6	9.6	8	3.2	10.4	82.4

- 01-Maden Kimya, cam ve ilaç sanayi,
- 02- İnşaat, Mühahhitlik hizmetleri Beton mamülleri ve toprak sanayi
- 03- Gıda sanayi (Et,süt ,su,tuz, sıvı ve katı gıdalar),
- 04- Tekstil, konf-triko, İplik ve halı sanayi
- 05- Deri, lastik, plastik, kauçuk mamülleri ve ayakkabı sanayi,
- 06- Ağaç, mobilya kağıt üretim ve basım sanayi,
- 07-Metal, eşya, demir sac işleme, tel, çivi cıvata ve somun sanayi,
- 08- Elektrikli makine ve malzemeleri, ısıtma, soğutma ve kalıp sanayi,
- 09 – Sondaj makineleri, sulama ve ekipmanlar sanayi,
- 10- Oto dış-motor, iç aksamları ve dişli sanayi

İşgücünde aranan yetenek ve becerilere bakıldığında firmaların büyük bir çoğunluğu %96.8 ile yaptıkları işte mükemmeli aramalarını %95.2 ile de Mesleki yeterliğe %92 bağlılık duygusuna sahip olmalarını bekledikleri görülmektedir. Bunları, el becerisi, sorumluluk alma, grupla çalışma, rekabet üstünlüğü kurma ve araç-gereç kullanabilme becerilerini aramaktadırlar. En az ise %9.6 ile risk alabilme ve %19,2 kritik düşünme özellikleridir. Yabancı dil konusuna daha çok %9.6 Maden Kimya, cam ve ilaç sanayi %4.8 İnşaat, Mühahhitlik hizmetleri, Beton mamulleri ve toprak sanayi ve Tekstil,konf.-, triko, iplik ve halı sanayi alanında, Kendi başına öğrenebilme becerisine de daha fazla %10.4 Oto dış-motor, iç aksamları ve dişli sanayi, %9.6 Metal, eşya, demir sac işleme,tel, çivi cıvata ve somun sanayi alanındaki firmaların önem verdiği görülmektedir. Ayrıca, Maden Kimya, cam ve ilaç sanayi firmaları en fazla, mükemmeli arama, mesleki yeterlik, iletişim becerisi ve sorumluluk alma yeteneklerini, İnşaat, Mühahhitlik hizmetleri, Beton mamulleri ve toprak sanayi alanı, %7.2 el becerisi, kendi başına öğrenme, araç-gereç kullanma, mükemmeli arama ve bağlılık duygusu özelliklerini, Gıda sanayi(Et,süt,su,tuz, sıvı ve katı gıdalar) alanı da öncelikli olarak grupla çalışma, mesleki yeterlik, bağlılık duygusu, iletişim yeteneği ve mükemmeli arama becerilerine, Tekstil, konfeksiyon, triko, İplik ve halı sanayi firmaları da bağlılık duygusu, mükemmeli arama, araç-gereç kullanma, mesleki yeterlik, işletme ve el becerisi, sorumluluk alma yeteneklerine, Deri, lastik, plastik, kauçuk mamülleri ve ayakkabı sanayi alanı, mesleki yeterlik , el becerisi, mükemmeli arama, bağlılık duygusu, problem analiz edebilme özelliklerine, Ağaç, mobilya kağıt üretim ve basım sanayi firmaları, araç-gereç kullanma, el becerisi ,işletme ve iletişim becerisini, Metal, eşya, demir sac işleme,tel, çivi cıvata ve somun sanayi alanları, bağlılık, mükemmeli arama, mesleki yeterlik ve rekabet üstünlüğü arama özelliklerine, Elektrikli makine ve malzemeleri ,ısıtma, soğutma ve kalıp sanayi de, bağlılık, mükemmeli arama, mesleki yeterlik, el becerisi ve araç gereç kullanma yeteneklerine, Elektrikli makine ve malzemeleri ,ısıtma, soğutma ve kalıp sanayi firmaları da, Bağlılık mesleki yeterlik, araç-gereç kullanma, el becerisi özelliklerine ve son olarak oto

dış-motor, iç aksamaları ve dişli sanayi alanında ise araç-gereç kullanma, el becerisi, kendi başına öğrenme ve bağlılık duygusu özelliklerine daha fazla önem verdikleri anlaşılmaktadır.

4.3.Sanayi Alanında çalışan Meslek Lisesi Öğrencilerinin Yeterlikleri

Araştırmada son olarak firmalara yanlarında çalışan ortaöğretim(meslek lisesi) mezunlarının yeterlikleri konusundaki görüşlerine yer verildi. Buna ilişkin verilerde Tablo:5'de görülmektedir.

Tablo 5. Mesleki-Teknik Okul Mezunu Çalışanların Kalitesi Konusunda İşyerlerinin Görüşleri

	<i>Düşük</i>	<i>Normal</i>	<i>Yüksek</i>
<i>Çalışma ortamına uyum becerisi</i>	10.3	60.5	29.2
<i>Mesleki beceri</i>	31.9	66.2	6.1
<i>Öğrenme becerisi</i>	0.0	3.8	97.2
<i>Öğretme becerisi</i>	0.0	7.5	93.5
<i>Uygulama beceriler</i>	27.6	49.5	22.9
<i>Yabancı dil becerisi</i>	86.4	11.5	3.1
<i>Öğrenme isteği</i>	13.4	48.1	38.5
<i>İletişim becerisi</i>	20.3	60.1	19.6
<i>Yoğun çalışma isteği</i>	29.3	48.8	21.9
<i>Bilgisayar becerileri</i>	28.0	57.2	14.8
<i>Malzeme kullanma becerisi</i>	11.0	88.0	1.0
<i>Müşteriye odaklanma</i>	34.7	49.7	15.6

İşverenler, meslek liselerinde eğitim almış olan elemanlarını öğrenme ve öğretme becerisi açısından %97,2–93,5 başarılı bulduklarını belirtmişlerdir. Çalışma ortamına uyumu, mesleki becerilerini, malzeme kullanma becerilerini, iletişim becerilerini ve bilgisayar kullanma becerilerini normal düzeyde yeterli gördüklerini, ama yabancı dil, müşteriye odaklanma, iletişim ve yoğun çalışma istekleri bakımından da düşük düzeyde olduğunu ortaya koymuşlardır. Bu da bize meslek liselerinin öğrencilerini çalışma hayatına hazırlama ve sosyal etkileşim becerisi kazandırmada yetersiz kaldıklarını göstermektedir.

5. TARTIŞMA

Araştırma sonucunda elde edilen veriler Milli Eğitim Bakan'lığı tarafından yürütülen birçok proje çalışmalarında ortaya çıkartılan eğitim-sanayi arasındaki işbirliği noktasında yetersizlikleri destekler niteliktedir. Milli Eğitim Bakan'lığı'nın özellikle mezunlara ilişkin araştırmaları dikkate değerdir. Bu projelerden ilki 1984 yılında uygulamaya konmuş ve okul ile sanayi sektörü arasındaki işbirliğini amaçlamış OSANOR projesidir. METEP projesi ile okul mezunlarının istihdam durumunu incelemiştir. Mezunların eğitim aldığı alanda çalışıp çalışmadığını araştırmıştır. Bu projeler sonunda elde edilen bulgulardan birincisi; iş bulabilenlerin çoğunlukla mezuniyetten hemen sonra iş buldukları; bilgi ve becerilerini arttırmak için daha fazla eğitime ihtiyaç duydukları yolundadır. Bu da araştırmada işverenlerin meslek lisesi öğrencilerinin öğrenme-öğretmede başarılı buldukları, malzeme kullanma becerilerini normal fakat yabancı dil, müşteriye odaklanma iletişim ve çalışma istekleri yetersiz olarak değerlendirilmiş olmaları projedeki bilgi beceriyi artırmaya ihtiyaç olduğunu desteklemektedir. TAMEM projesi de farklı boyutlarda da olsa okul ile işletme işbirliğini esas almış çalışmadır. METGE (Mesleki Ve Teknik Eğitimi Geliştirme) projesi ile, bölgesel ihtiyaçlara duyarlı, çevrenin katılım ve iş birliğini sağlayan, eğitim ihtiyaçları doğrultusunda modüler öğretim programları geliştirebilen, mesleğe yönelik standartları eğitime taşıyabilen, bireysel öğretim (modüler öğretim) yöntemi doğrultusunda kaynak materyal hazırlayabilen, öğrencileri iş hayatı ve istihdam hakkında bilinçlendiren, mezunları izleyebilen, okulun fiziki kapasite ve donanımını artırarak verimli kullanabilen, ürün, hizmet ve eğitim satarak kaynak yaratabilen daha çağdaş bir okul yapısı ve öğretim sistemi geliştirmesi amaçlanmıştır. Araştırmada da işverenlerin meslek standartlarını belirlemede görüşlerinin alınarak bir program oluşturulmasına sıcak baktıkları görülmektedir. METARGEM Projesi, Metargem ulusal düzeyde mesleki ve teknik eğitim alanında araştırma ve geliştirme çalışmaları yapmak üzere kurumlaşmış ve bir araştırma merkezi olarak oluşturulmuş, Metargem araştırmasına göre ortaya çıkan sonuç ise mezunların ancak %37'si ücretli bir işte çalışmaktadır. Mezunları işe yerleştirmede okulun katkısı sınırlı olmuştur (Doğan, 1999:26-43). Bu yapıda; genel olarak eğitim kurumlarının, özel olarak mesleki eğitim kurumlarının işgücü piyasasının talep ettiği nitelikte mezun yetiştirdiğini iddia etmek zordur. Mesleki eğitim alanında görev yapan akademisyen ve uzmanların, eğitim sistemi ile istihdam arasındaki ilişkinin kopuk olduğu tespiti bu durumu doğrulamaktadır(Öke, 2007).

Sonuç olarak mezunlara ilişkin araştırmaların ortaya koyduğu gerçek şudur; okul, kolay ve doğrudan bir istihdam olanağı sağlamamaktadır. İkinci olarak da mezunların %50'ye varan oranını teşkil eden öğrencilerin eğitim aldıkları alanın dışında istihdam ediliyor olmalarıdır. Başka bir anlatımla; çeşitli aralıklarla gerçekleştirilen araştırmalar eğitim-istihdam ilişkisi arasında bir kopukluk olduğunu göstermektedir. 2004 yılında Metal Sanayicileri Sendikası(MESS) tarafından yapılan anketler de bu sonuçları doğrulamaktadır. Araştırmaya göre işyerlerinde çalışan mavi yakalıların %44,3'ü meslek lisesi ve teknik lise mezunudur. MESS üyesi işverenlerin %77,3'ü çalışanlarla ilgili beceri eksikliği sorunu yaşadığını vurgulamıştır. İşverenlerin %83,7'si beceri eksikliğini gidermek için kendileri çalışma yürütmektedir. İşverenler karşılaşılan beceri eksikliği alanlarını sıralarken, ilk sıraya“alınan eğitim ile işin gerektirdiği vasıfların örtüşmemesi”ni koymuştur (MESS, 2004,12-16) MEGEP Projesi bugüne kadar yürütülen projelerin en kapsamlı olanıdır. Bu proje ile 93 816 işyeri içinden 6 103 örnek işyeri seçilmiş, TUIK kayıtları kullanılarak ağırlıklar hesaplanmış, bölgesel ve iktisadi faaliyet grupları ayrıntısında tabloları hesaplanarak analiz raporu hazırlanmış. Araştırma sonucu en çok ihtiyaç duyulan dikiş makinesi oporütr ile otobüs şoförü olduğu tespit edilmiş. Burada, %21.6 ile makine montajcısına, %18,4 ile de kimyagere ihtiyaç duyulduğu ortaya konmuştur.

Dünya bankasının 1995 yılında yayınladığı "eğitim İçin Stratejiler ve Öncelikler" adlı çalışmada eğitime ilişkin genel tercihlerini ve uygulamaları detaylı olarak verilmekte, son bölümde ise geleceğe ilişkin stratejik tercihler sıralanmaktadır. World Bank (1995).

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre, firmaların ortaöğretim kurumları ile sanayi sektörü arasındaki etkileşimi sağlamaya yönelik olarak, ortaöğretim kurumlarının işgücü piyasasının taleplerine yeterli duyarlılığı gösterip göstermedikleri konusundaki soruya bazı firmalar evet derken bazıları hayır demiştir. Ortaöğretim kurumları ile birlikte meslek standartlarını belirlemek ve değerlendirme sürecine katılmak ister misiniz, sorusuna ise, firmaların hemen hemen tamamına yakını evet demiştir. Araştırmanın ikinci bölümünde sanayi alanlarının %19.2 satış elemanı ve elektrik-elektronik teknisyeni, %13.6 makine montajcısı, %21.6 makine teknisyeni, %12.8 kaynak teknikerleri, %18.4 kimyager, %17.6 temizlik görevlisine ihtiyaçları olduğu görülmektedir. Ayrıca, İşgücünde aranılan yetenek ve becerilere bakıldığında

firmaların büyük bir çoğunluğu %96.8 ile yaptıkları işte mükemmeli aramalarını %95.2 ile de Mesleki yeterliğe %92 bağlılık duygusuna sahip olmalarını beledikleri görülmektedir. İşverenler, meslek liselerinde eğitim almış olan elemanlarını öğrenme ve öğretme becerisi açısından %97.2-93.5 başarılı bulduklarını fakat yabancı dil, müşteriye odaklanma, iletişim ve yoğun çalışma istekleri bakımından da düşük düzeyde olduğunu ortaya koymuşlardır. Bu da bize meslek liselerinin öğrencilerini çalışma hayatına hazırlama ve sosyal etkileşim becerisi kazandırmada yetersiz kaldıklarını göstermektedir.

2007-2008 öğretim yılı itibariyle liselerdeki 3 245 322 öğrencinin %61 genel liselerde, %39 mesleki ve teknik liselerde, öğrenim görmektedir. Eğitim sistemimiz ile istihdam arasındaki ilişkinin kopukluğu da esas olarak burada yatmakta olduğu gibi, yükseköğretim önünde yığılmada büyük ölçüde buradan kaynaklanmaktadır. O halde yeni yatırımların tamamı mesleki ve teknik öğretim liselerine kaydırılmalı(DPT,2001), Ayrıca çağın gereklerine uygun bir işgücü yetiştirebilmesi için, yabancı dil ve bilgisayar eğitiminin ülkemizde hızla yaygınlaştırılması gerekmektedir. Kendini ifade becerisi kazandırma, uygulamalı eğitimin her yaşta çocuk ve gençler için faydalı bir uğraş ve bir doğal öğrenme aracı olarak benimsenip kullanılır olmasıdır.

Kısaca, eğitimcilerin eğitim işini ve sorumluluğunu yüklenen meslektaşları ile birlikte aşağıdaki konular üzerinde düşünüp tartışmalarında yarar vardır. Eğitim kurumlarının demokratik toplumdaki değişen yeri, bir insan olarak kendini yenileme ve geliştirme, duyuşsal ve kişisel gelişim için rehberliğin gelişmesi, karmaşık kültürel ve sosyo-politik düzen içinde liderlik ve değişim, yapıcı öğretim ve öğrenmelerin gerçekleştirilmesi gibi.

Araştırmadan ortaya çıkan bu sonuçlara göre, eğitim-sanayi alanında sağlıklı bir bağ oluşturulmasında daha etkin projeler ve çalışmaların yapılması gerektiği anlaşılmaktadır. Bu anlamda eğitim alanında görevli olan kişilere bu konuda büyük sorumluluklar düşmektedir. Hem nitelikli işgücünün yetişmesi hem de yetişmiş işgücünün iş sahibi olabilmesi açısından önemlidir. Son zamanlarda ülkemizde turizm alanına yönelik çalışmalarda da Turizm sektöründeki işverenlerle turizm eğitimi veren okulların işbirliğinin artırılması konusunda da bu tür bir araştırma yararlı olabilir.

KAYNAKÇA

- BİRCAN, İsmail.(1999) Türkiye’de Eğitim ve İstihdam Arasındaki ilişkiler, *Türkiye’de Mesleki Eğitim Sisteminde Sektör Diyaloğu-GTZ Projesi*, Ankara.
- DOĞAN, Hıfzı.(1999), Türkiye’de Mesleki ve Teknik Eğitimin Yeniden Yapılandırılması, *Türk Mesleki Eğitim Sisteminde Sektör Diyaloğu Projesi-GTZ*, Ankara.
- DPT (2001). *VIII: Eğitim Mesleki Beş yıllık kalkınma planı, Ortaöğretim: Genel Eğitim Teknik Eğitim Özel İhtisas Komisyonu Raporu*, No:2576.
- GÜRÜZ, Kemal(1995). *Eğitim Yönetimi ve Kalite* , 4.Ulusal Kalite Kongresi, Toplam kalite Yönetimi ve Eğitimde Kalite, 8-9 kasım, İstanbul, s.711-721.
- LANGFORD Davit Ve CLEARY Barbara (1999). *Eğitimde Kalite Yönetim* İstanbul: KalDer Yayınları, no:29.
- MEGEP, (2006). *Mesleki Eğitimi Geliştirme Projesi, Türkiye’deki Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminde Sosyal Ortaklar ve Sosyal Diyaloğun Rolünün Güçlendirilmesi Politika Belgesi*, Milli Eğitim Bakanlığı, Projeler Daire Başkanlığı, Ankara.
- <http://www.megep.meb.gov.tr/indextr.html>
- MESS, (2004). Üyelerinde *Mavi Yakalı Nitelikli İşgücü Araştırması* Yayın No:426, 436, İstanbul.
- TİTİZ, M.Tınaz.(1995). *Eğitimde KAISEN*, 4.Ulusal Kalite Kongresi, Toplam kalite Yönetimi ve Eğitimde Kalite, 8-9 kasım, İstanbul: s.15-19.
- World Bank (1995). *Priorities and Strategies for Education. A World Bank Review*, The World Bank Publication, Washington.
- ÖKE, M.Kemal.(2007). Türkiye’de Sosyal Tarafların Mesleki Eğitim ve Öğretim Üzerindeki Rolü, *Eğitim-İstihdam İlişkisi*, Türkiye İş Kurumu Konferansı, 22 Mayıs AİBÜ Bolu.
- <<http://www.iibf.ibu.edu.tr/bolumler/kamuyonetimi/mkepdf/12.pdf/>> (2007, Mayıs 22)